Türkiye'nin Jeopolitik Konumu

JEOPOLİTİK KONUM
Bir ülkenin **coğrafi konumundan** dolayı kazandığı stratejik, askerî, siyasi ve ekonomik güçle dış siyasetini oluşturması ve yönlendirmesidir.

İÇ TEHDİT
Ülke sınırları içinden kaynaklanan; cumhuriyet rejimini, demokrasiyi, toplumsal huzuru ve birlik-beraberliği bozmayı hedefleyen faaliyetlerdir.

DIŞ TEHDİT
Ülke dışındaki devletlerin ya da uluslararası odakların ülkenin bağımsızlığına, topraklarına ve egemenliğine göz dikerek yürüttüğü saldırgan politikalardır.

BUNU UNUTMA

Türkiye **köprü ülkedir**: Asya ile Avrupa'yı birbirine bağlar; Balkanlar, Kafkaslar ve Orta Doğu'yu birleştirir.

Karadeniz'i Akdeniz'e bağlayan Boğaz (temsilî)

Türkiye'nin konumu

- Karadeniz'i Akdeniz'den ayıran bir yarımadadır; bu iki denizi **Boğazlar ve Marmara Denizi** ile birbirine bağlar.
- Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının **birleştiği** bölgededir; Asya ile Avrupa'yı bağlayan köprülere ve kara yollarına sahiptir.
- **Üç tarafı denizlerle** çevrilidir; dört mevsim yaşanır.
- Verimli topraklara, zengin **yer altı ve yer üstü kaynaklarına** sahiptir.

Konumun sağladığı avantajlar	Konumun getirdiği dezavantajlar
Ticaret yolları üzerinde olması büyük **ekonomik güç** kazandırır.	Bölgede gözü olan güçlerin **hedefi** hâline gelir.
Boğazlar sayesinde deniz ulaşımında söz sahibidir; **siyasi ve askerî güç** kazanır.	Tarih boyunca bu topraklara hâkim olmak isteyenlerin **saldırısına** uğramıştır.
Kıtalar arasında ilişkilerde bazen **belirleyici**, bazen **dengeleyici** olur.	Komşuların ve düşmanlığı tarihe uzanan devletlerin **tehditleriyle** karşılaşır.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Türkiye'ye yönelik tehditlerin **en temel sebebi** sahip olduğu **jeopolitik konumdur**.

Tarih boyunca Anadolu

Anadolu, konumu yüzünden her dönem saldırıya uğradı; Türkler burayı yurt edindikten sonra da saldırılar sürdü. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Avrupalı büyük devletler **Mondros Ateşkes** ve **Sevr** antlaşmalarıyla vatanımızı işgal etti. Türk halkının mücadelesiyle **emperyalist güçler** bu topraklarda kalıcı olamadı; Millî Mücadele bütün tehditleri boşa çıkardı. Ancak sonraki yıllarda yeni tehditler ortaya çıktı.

İç tehditlere örnek	Dış tehditlere örnek
Şeyh Sait İsyanı (1925)	**İngiltere'nin** Musul için karışıklık çıkarması
İzmir Suikastı girişimi (1926)	**İtalya'nın** Akdeniz'deki yayılmacı politikası
Menemen Olayı (1930)	Sömürgeci devletlerin petrol bölgelerine yakın yerlerde **isyanları kışkırtması**

Cumhuriyete Yönelik Tehditler

Yeni Türk devletinin çağdaşlaşma yolunda önemli inkılaplar yapması bazı **iç ve dış mihrakları** rahatsız etti. Bunlar Türkiye'nin bütünlüğünü parçalamaya yönelik eylemlere giriştiler.

Tehdit	Açıklama
Rejim karşıtlarının TCF'yi kullanması	Cumhuriyet karşıtları, ilk muhalefet partisi TCF kurulunca cesaretlendi. Partinin demokratik amacını anlamadılar, onu cumhuriyeti kaldırıp **saltanat ve halifeliği** geri getirmek için kurulmuş sandılar; parti yöneticilerinin bilgisi dışında partinin etrafında toplandılar.
Dinî duyguların istismarı ve isyanlar	Cumhuriyetin ilk yıllarından 1930'ların sonuna kadar halkın dinî duygularını kötüye kullanarak isyanlar çıkarıldı. İsyanlar daha çok **doğu ve güneydoğuda**, petrol kaynaklarına yakın bölgelerde çıktı; bunda başta **İngiltere** olmak üzere sömürgeci emelleri olan büyük devletler önemli rol oynadı.
İngiltere ve Musul Sorunu	Lozan'da çözülemeyen Irak sınırı ve Musul sorunu gündemdeydi. Zengin petrol yataklarına sahip Musul'u bırakmak istemeyen İngilizler Türkiye'de **karışıklık çıkararak** amaçlarına ulaşmaya çalıştı.
Mustafa Kemal'e suikast	Başarılı olamayan iç ve dış mihraklar 1926'da Mustafa Kemal'e suikast girişiminde bulundu. Ne Atatürk ne de Türk halkı korktu.
İtalya (1930'lar)	1930'ların başından itibaren Akdeniz'de **yayılmacı ve saldırgan** bir politika izledi. Türkiye bu devlete karşı **temkinli** davrandı.
Fransa	Lozan'dan sonra **Suriye sınırı** ve **yabancı okullar** gibi konularda zaman zaman gerginlik yaşandı. Türkiye barışçı ama millî çıkarlarından ödün vermeyen tutumuyla sorunları çözdü.

Tehditlerin sebepleri

- Türkiye'nin **jeopolitik konumu**
- Ülkemizin siyasi, ekonomik ve kültürel yönden **her geçen gün güçlenmesi**; bu durum bazı komşuları ve bölgede emeli olan ülkeleri rahatsız eder.
- Yapılan **inkılapların** cumhuriyet karşıtlarını ve bazı iç ve dış çıkar gruplarını rahatsız etmesi

DİKKAT!

Tehditlerin **temel amacı**, Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milletiyle **bütünlüğünü bozmak**, parçalamak ve bağımsızlığını elinden almaktır.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

İç ve dış tehditler inkılapları **yavaşlattı**, demokrasinin gelişmesini **geciktirdi**.

Tehditlerin olumsuz etkileri

Cumhuriyetin ilk on beş yılında toplumsal hayatta düşünülen inkılaplar yavaşladı ve gecikti; demokrasinin gelişmesi gecikti. Kalkınma, eğitim ve sağlık için kullanılacak devlet kaynaklarının önemli bir bölümü **güvenlik ve savunmaya** harcandı.

Neden-sonuç zinciri

Jeopolitik konum, güçlenen Türkiye ve inkılaplar → iç ve dış mihrakların rahatsızlığı → rejim karşıtlarının TCF etrafında toplanması, isyanlar, Musul için karışıklık çıkarılması, suikast girişimi → inkılapların yavaşlaması, kaynakların savunmaya harcanması → Türk milletinin **birlik ve beraberlik** içinde cumhuriyete sahip çıkması. Bu faaliyetler ne Atatürk'ü ne de Türk halkını korkutabildi; Türkiye çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma idealinde emin adımlarla ilerledi.

Şeyh Sait İsyanı (1925)

İsyan nasıl çıktı?

Lozan'da Türkiye ile İngiltere arasında **Musul** konusunda karar alınamamış, sorun ikili görüşmelere bırakılmıştı. Türkiye Musul'u almak için askerî hazırlık yaparken, Musul görüşmelerinin sürdüğü sırada İngiltere kendi lehine fayda sağlamak için Doğu Anadolu'da **Şeyh Sait** adlı kişiyi destekledi. Şeyh Sait **dini kullanarak** cumhuriyete karşı ayaklandı. İsyan **13 Şubat 1925'te** Diyarbakır yöresinde başladı ve İngiltere'nin desteğiyle kısa sürede doğu illerine yayıldı.

BUNU UNUTMA

İsyanın amacı **cumhuriyet rejimine son vermek**, laik düzeni yıkmak, **saltanat ve halifeliği** geri getirmekti.

Doğu Anadolu'da ilerleyen birlikler (temsilî)

Alınan önlemler

- İsyana karşı yumuşak davrandığı düşünülen **Fethi (Okyar) Bey hükûmeti istifa etti**, yerine **İsmet (İnönü) Paşa** hükûmeti kuruldu.
- **4 Mart 1925:** TBMM **Takrir-i Sükûn Kanunu'nu** çıkardı; hükûmete olağanüstü yetkiler verildi.
- **İstiklal Mahkemeleri** yeniden kuruldu; basına **sansür** uygulandı.
- İsyana destek veren üyeleri olduğu anlaşılan **TCF kapatıldı** (5 Haziran 1925).
- İsyan Nisan 1925'te bastırıldı; Şeyh Sait yakalanıp yargılandı ve idam edildi.

Sonuç: Musul elden çıktı

İngiltere, 1924'teki İstanbul görüşmeleri sonuçsuz kalınca sorunu zaten **Milletler Cemiyetine** taşımıştı. İsyanla uğraşan Türkiye Musul konusuna **öncelik veremedi**. Milletler Cemiyeti **Aralık 1925'te** Musul'u İngiliz mandasındaki Irak'a bıraktı; sorun **5 Haziran 1926 Ankara Antlaşması'yla** kapandı.

Atatürk'ün beyannamesi (8 Mart 1925)

Hâkimiyet-i Millîye gazetesinde yayımlanan beyannamesinde, vatanın bir köşesinde genel huzuru bozan bir olayın yalnız oradaki vatandaşları değil, en uzaktaki vatandaşların da rahatını, çalışma hayatını, ekonomisini ve üretimini etkilediğini belirtti. Ona göre her türlü ekonomik ve ticari gelişmenin **ilk şartı huzur ve güvenliktir**.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Şeyh Sait İsyanı, **iç politikadaki bir olayın dış politikayı olumsuz etkilediğinin** en iyi örneğidir.

Notlarım

Menemen Olayı (1930)

Ne oldu?

Serbest Cumhuriyet Fırkası, cumhuriyet karşıtları partiye doluştuğu için kurucusu Fethi Okyar tarafından kapatılmıştı (17 Kasım 1930). Bundan kısa süre sonra, **23 Aralık 1930'da**, **Derviş Mehmet** ve arkadaşları İzmir'in **Menemen** ilçesinde **şeriat** düşüncesiyle ayaklandı. Ayaklanma **cumhuriyete ve yeniliklere** karşı çıkarılmıştı. Olaya müdahale etmekle görevlendirilen **Öğretmen Asteğmen Kubilay**, Derviş Mehmet ve arkadaşları tarafından şehit edildi; bekçiler Hasan ve Şevki de şehit düştü.

BUNU UNUTMA

Kubilay, askerliğini yedek subay olarak yapan bir **öğretmendi**. Her yıl 23 Aralık'ta **Kubilay ve arkadaşları** anılır.

Ege'de bir kasaba meydanı, 1930 (temsilî)

Olaydan sonra

- İsyan **bastırıldı**; bölgede sıkıyönetim ilan edildi, sorumlular askerî mahkemede **yargılanıp cezalandırıldı**.
- Türk halkı olayı **üzüntüyle** karşıladı ve **mitinglerle** protesto etti.
- Mustafa Kemal bu olayın **cumhuriyete ve inkılaplara** karşı yapıldığını ifade etti.
- Çok partili hayata geçiş süreci **kesintiye uğradı**.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Halkın Menemen Olayı'na tepki göstermesi, **cumhuriyete sahip çıktığını** gösterir. Olay, ülkenin çok partili hayata **henüz hazır olmadığını** ortaya koydu.

Şeyh Sait mi, Menemen mi?

Şeyh Sait İsyanı (1925): Doğu Anadolu'da, İngiltere destekli; Takrir-i Sükûn Kanunu ve TCF'nin kapatılmasına yol açtı; Musul'un kaybında etkili oldu. **Menemen Olayı (1930):** Ege'de, İzmir'in Menemen ilçesinde; SCF'nin kapanmasından hemen sonra çıktı; Kubilay şehit edildi. **Ortak noktaları:** İkisi de dini istismar ederek **cumhuriyete ve inkılaplara** karşı çıkarıldı.

Neden-sonuç zinciri: İnkılap karşıtlarının SCF'ye doluşması → SCF'nin kapanması (17 Kasım 1930) → Menemen'de şeriat düşüncesiyle ayaklanma (23 Aralık 1930) → Kubilay'ın şehit edilmesi → isyanın bastırılması → çok partili hayata geçişin kesintiye uğraması

Yakın tarihimizde bir tehdit: 15 Temmuz 2016

Türkiye'nin her geçen gün güçlenmesi bazı çevreleri rahatsız etmektedir; birçok devlet ülkemize yönelik terör ve darbe faaliyetlerine destek vermektedir. **15 Temmuz 2016'da** Türk Silahlı Kuvvetleri içine sızmış **Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ)** mensubu bir grup, Türk demokrasisini ve millî iradeyi hedef alan bir **darbe girişiminde** bulundu. Türk milleti cumhuriyete ve seçilmiş iradeye sahip çıkmak için canı pahasına meydanlara indi. Bu olay **Millî Mücadele'den sonraki en büyük halk direnişi** oldu ve milletin iradesinin silah zoruyla elde edilemeyeceğini gösterdi. Bu ruhu yaşatmak için 15 Temmuz **"Demokrasi ve Millî Birlik Günü"** ilan edildi.

Sorumluluklarımız

Cumhuriyet gençliğe emanet

İç ve dış tehditler varlığını hep hissettirdiği için Atatürk, **"Bütün ümidim gençliktedir."** diyerek Türkiye Cumhuriyeti'ni Türk gençliğine emanet etti. Gençliğe Hitabesi'nde gençliğin birinci görevinin Türk istiklalini ve Türk Cumhuriyeti'ni **ilelebet korumak ve savunmak** olduğunu söyledi. Türk milleti de Hitabe'deki "Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!" sözünü rehber edindi.

ÖNEMLİ

Türk milleti iç ve dış tehditlere karşı **birlik ve beraberlik** içinde mücadele etti; devletin varlığını, milletin bağımsızlığını, **demokratik ve laik** yönetimi korudu.

Bir öğrenci olarak sorumluluklarım

- Türkiye'de ve dünyada olup biteni **takip etmek** ve **doğru analiz etmek**
- Cumhuriyetimize ve ülke bütünlüğümüze yönelik tehditlere karşı **daima dikkatli** olmak
- Güçlü bir Türkiye'nin ancak **birlik ve beraberlikle** mümkün olduğunu unutmamak
- Milletimizle birlikte **kültürel değerlerimize** sahip çıkmak
- Atatürk'ün "Yalnız tek bir şeye ihtiyacımız vardır, **çalışkan olmak**." sözünü rehber edinip eğitimli ve bilinçli bir birey olmak
- **Aklın ve bilimin** önderliğinde cumhuriyete ve cumhuriyetin değerlerine sahip çıkmak

Olay	Kime / neye karşı?	Türk milletinin tavrı
Şeyh Sait İsyanı (1925)	Cumhuriyet rejimine, laikliğe, toprak bütünlüğüne	Devlet önlem aldı, isyan bastırıldı.
İzmir Suikastı (1926)	Mustafa Kemal'in şahsında cumhuriyete ve inkılaplara	Mitingler, manşetler, destek mektupları
Menemen Olayı (1930)	Cumhuriyete ve yeniliklere	Üzüntü ve mitinglerle protesto
15 Temmuz (2016)	Demokrasiye ve millî iradeye	Millî Mücadele'den sonraki en büyük halk direnişi

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Bütün bu olaylarda ortak sonuç: Türk milleti **cumhuriyete ve demokrasiye sahip çıkmış**, tehditler amacına ulaşamamıştır.

Kavram kutusu

Mihrak: Bir hareketin çıktığı merkez, odak. **İstismar:** Kötüye kullanma, sömürme. **Darbe:** Zor kullanarak hükûmeti ya da rejimi devirme girişimi. **Şeriat:** Din kurallarına dayalı hukuk düzeni. **Sıkıyönetim:** Olağanüstü durumlarda yönetimin askerî yetkililere bırakılması.

Notlarım

Kazanım: Cumhuriyet'in ilk yıllarında Türkiye Cumhuriyeti'ne yönelik tehditleri analiz eder.

Kendimi Deniyorum

A. Doğru mu, yanlış mı?

Cümle doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

☐ 1. Türkiye, Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan bir konumdadır.
☐ 2. Şeyh Sait İsyanı'nı Fransa desteklemiştir.
☐ 3. Takrir-i Sükûn Kanunu, Şeyh Sait İsyanı sırasında çıkarılmıştır.
☐ 4. Menemen Olayı'nda Öğretmen Asteğmen Kubilay şehit edilmiştir.
☐ 5. İç ve dış tehditler demokrasinin gelişmesini hızlandırmıştır.

B. Eşleştirelim

Kavramın harfini ilgili açıklamanın başındaki kutuya yazınız.

A) Jeopolitik	☐	İsyanı bastırırken şehit edilen öğretmen
B) Musul	☐	Dini kullanarak 1925'te ayaklanan kişi
C) Şeyh Sait	☐	Demokrasi ve Millî Birlik Günü
D) Kubilay	☐	İngiltere'nin petrol için bırakmadığı yer
E) 15 Temmuz	☐	Coğrafi konumun dış siyasete etkisi

C. Boşlukları dolduralım

Kelimeler: **İsmet İnönü** **gençliğine** **İngiltere** **1930**

1. Şeyh Sait İsyanı'nı ..... desteklemiştir.
2. Menemen Olayı ..... yılında yaşandı.
3. Fethi Bey'in yerine ..... hükûmeti kuruldu.
4. Atatürk cumhuriyeti Türk ..... emanet etti.

D. Bilgimi yazıyorum

1. Jeopolitik konum nedir?

2. Türkiye'nin jeopolitik konumunun iki özelliğini yazınız.

3. Şeyh Sait İsyanı'na karşı alınan iki önlemi yazınız.

4. İç ve dış tehditlerin Türkiye'ye iki olumsuz etkisini yazınız.

Bu konunun şarkısını Onur Akmeşe YouTube kanalından dinlemeyi unutmayın!